
HUNČAGA, Gabriel. *Historické štúdie k dejinám dominikánov.*

Bratislava : CŠK a Chronos, 2008, 185 s.
ISBN 978-80-89027-26-2

© Centrum pre štúdium kresťanstva. Všetky práva vyhradené.

Pri citovaní prosíme dodržať autorské práva jednotlivých autorov a uvádzať zdrojovú publikáciu.

All published work, regardless of the medium in which it was published, is considered by law to be copyrighted by the author. It is important that all such articles and references to them be attributed to the author and source.

Záver

Bolo by zaiste zavádzajúce, pokiaľ by na tomto mieste bolo skonštatované, že Rehoľa kazateľov bola jedinou, ktorej sa vo väčšej, či menšej miere podarilo vniesť do stredovekej a včasne novovekej spoločnosti niečo nové a trvácne. Je dokonca pravdepodobné, že vzhľadom na dobový kontext by žobravé rehole v 13. storočí vznikli aj bez Dominika a Františka.¹ Popri osobitných črtách vlastných jednotlivým žobravým rádom je možné spoločnú charakteristiku mendikantov zhrnúť do nasledovného: zrieknutie sa pripútanosti na jedno miesto; cirkevné oprávnenie na žobranie; do ústav zakomponovaný systém vzdelávania pre pastoračiu určených klerikov; dôraz kladený na kazateľskú činnosť a napokon osobný zväz každého jedného člena s reholou prostredníctvom LCO a podriadenosti magistrovi rehole.² Spojením starých tradícií kláštorných spiritualít a vzdelávania mníšskych rádo, katedrálnych a mestských škôl s novými potrebami a tendenciami rozvíjajúcich sa mestských spoločenstiev a univerzít prispeli dominikáni originálnym spôsobom ku genéze novej formy monasticizmu. Zavedením štúdia do zákonodarstva, veľmi dobre prepracovanou metodikou výuky, spojením praxe a teórie prerazili novú cestu a smerodajne ovplyvnili budúce generácie. Minimálne jedno storočie utvárali dominikáni spolu s františkánmi náboženskú tvárnosť Európy v rôznych podobách, vrátane jej duchovných centier – univerzít.³ Vo veľkých žobravých rádoch našlo stredoveké západné mníšstvo nové výrazové formy, pričom v 13. storočí bol tento spôsob života ako náboženský establishment rýchlo prijímaný. Svätorečenie zakladateľa dominikánov predstavuje „učebnicový“ príklad prípravy a priebehu kanonizačného procesu pod vedením Rímskej kúrie v spojitosti s inštitúciami mestskej komúny a univerzity, s následným presadením sa kultu sv. Dominika v reholi i mimo nej. V zápase o uplatnenie pokojnej misie a zasadením sa za základné práva kolonizovaného pôvodného obyvateľstva v Novom svete anticipovali moderné prístupy k šíreniu kresťanstva, zhrnuté až oveľa neskôr v tzv. inkulturácii. Vďaka ich snahe o nadobudnutie všeobecných znalostí o miestnych národoch, kultúrach a náboženstvách sa nám dodnes zachovali veľmi cenné informácie o už neexistujúcich reáliách a každodennom živote predkolumbovskej a kristianizovanej populácie Ameriky konca 15. a celého 16. storočia.

¹ FRANK OP, I., *Franz von Assisi*, s. 31.

² POFOV. FRANK OP, I., *Kirchengeschichte des Mittelalters*, s. 126.

³ FRANK OFM, S., *Dějiny křesťanského mnišství*, s. 92–94.

Keďže tento text nie je ucelenou monografiou v pravom slova zmysle a ani nemá ambíciu sa za ňu vydávať, je zrejmé, že samotný obsah jednotlivých štúdií nemôže vyčerpávacím spôsobom danú problematiku uchopiť a zvolená tematika ani zďaleka nereprezentuje všetko, čo pre historika stojí za zmienku v súvislosti s existenciou dominikánov a ich pôsobením v období stredoveku a raného novoveku. V tejto súvislosti asi každému príde na um, že sa bratia kazatelia nevyhli účasti na inkvizícii. Jej vykonávaním boli dominikáni poverení pápežom Gregorom IX. aj napriek tomu, že rehoľa túto činnosť pôvodne nepovažovala za svoju úlohu. Dokonca magister rehole Humbert z Romans, ktorý z titulu svojej funkcie určoval zameranie rehole, inkvizíciu vôbec nespomína, čo samozrejme neznamená, že by sa nenašli jednotlivci a skupiny, ktoré by túto úlohu na seba neprebrali. Vykonávatelia takejto činnosti však nespádali pod jurisdikciu rehole, ale podliehali priamo pápežskej kúrii a viedli samostatný život.⁴ Akékoľvek zhodnotenie inkvizície, dominikánskej účasti na nej, vrátane neospravedlniteľného konania určitých jednotlivcov, by si nepochybne zaslúžilo hlbší a systematickejší výskum. Je však potrebné si uvedomiť, že nie každá historická skutočnosť obdobia stredoveku znesie optiku dnešných kritérií hodnotenia. Okrem toho z hľadiska rehole bolo v 13. storočí viacero oblastí jej činnosti podstatne dôležitejších ako samotná inkvizícia. Napríklad angažovanie sa jej členov na univerzite v Paríži a s tým spojený spor mendikantov so svetským duchovenstvom v rokoch 1256–1259. Tomuto búrlivému obdobiu vďačíme za zrod Tomášových *quaestiones disputatae* (zachovalo sa ich viac ako 500), ktoré sú brilantnou scholastickou syntézou jeho poznatkov a vedomostí. Nemožno zabudnúť ani na úrad tzv. generálnych kazateľov (*Praedicatores generales*), Spoločnosť putujúcich bratov (*Societatis Fratrum peregrinantium*) a jej misijné úsilie v Kipčaku, Turecku, Gruzínsku a Číne, prípadne účinkovanie dominikánov v 13. a 14. storočí v Arménsku v diecéze Sultánia zriadenej v roku 1318 pápežom Jánom XXII. (1316–1334) vo východnej Perzii. Mnohé uvedené skutočnosti sú v našom bádateľskom prostredí ešte aj v súčasnosti temer *terra incognita*.

Otázok je zatiaľ viac ako odpovedí, ale napriek tomu je možné vysloviť nádej, že aj tieto témy nájdú v našich podmienkach v dohľadnej dobe relevantné a kompetentné spracovanie v podobe štúdií či dokonca monografií. Na to, aby takáto smelá koncepcia historickej rekonštrukcie naznačenej problematiky uzrela u nás svetlo sveta, je nevyhnutná dôkladná príprava a podmienky umožňujúce odborníkom dostatočný prístup k príslušným prameňom a zahraničným knižným fondom. Zámerom tohto textu je úsilie, poslúžiť ako odrazový mostík najmä pre začínajúcich medievalistov a taktiež snaha syntetizo-

⁴ LOHRUM OP, M., Dominikaner: Geschichtliche Entwicklung. In *Kulturgeschichte der christlichen Orden*, s. 122.

vať charakteristické črty Rehole kazateľov, vytvoriť akýsi „šlabikár“ základných poznatkov o nich a povzbudiť čitateľov k štúdiu stredovekého monasticizmu. Jeho existencia spoluvytvára život cirkvi a práve v stredoveku bola táto skutočnosť markantnejšia viac ako kedykoľvek predtým i potom. Nie nadarmo je mníšstvo pre celé kresťanstvo už od svojho zrodu kvasom obnovy i prorockým hlasom odkazujúcim k autentickým hodnotám evanjelia. Kláštory boli a snáď vždy budú majákmi ukazujúcimi cestu k týmto prístavom.⁵

⁵ VENTURA, V., *Spiritualita křestanského mnišství 1: Od prapočátků po svatého Jana Zlatoústého*. Praha; Břevnov : Benediktinské arcioptství, 2006, s. 10.

Zoznam použitých prameňov a literatúry

Pramene

- *Acta capitulorum provinciae Poloniae ordinis praedicatorum*, MADURA OP, R. (ed.), Rím, 1972.
- *Acta capitulorum provincialium provinciae Romanae 1243–1344*. KAEPPELI OP, T. (ed.), Rím, 1941.
- *Aanalecta Scepussii II, III*. WAGNER, C. (ed.) Bratislava; Košice : Sumptibus Joannis Machaelis Landerer, 1788.
- *A Pannonhalmi szent – Benedek rend története*. VIII, ERDÉLYI, L. (ed.), Budapešť : Stephaneum, 1903.
- *Bullarium Ordinis Praedicatorum*. tom. I, 1215–1280, Rím, 1729.
- *Catalogus fontium historiae hungaricae*. GOMBOS, A. (ed.), Budapešť : Kiadja a Sz. István Akadémia, 1937.
- *Codex Diplomaticus Hungariae Ecclesiasticus ac civilis*. v. 2, FEJÉR, G. (ed.), Budín : Typis typogr. regiae universitatis Ungaricae, 1829.
- *Constitutiones et acta capitulorum generalium Ordinis fratrum praedicatorum 1232–2001*. Digitale Bibliothek, Spezial (CD-ROM), Berlín : Directmedia Publishing, 2003.
- *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. DENZINGER, H., SCHÖNMETZER SJ, A. (ed.), editio XXXIV, Freiburg : Herder, 1965.
- *Františkánske pramene I*. Spisy sv. Františka a sv. Kláry z Assisi. Bratislava : Serafin, 2005.
- *Františkánské prameny I*. Rím : Křesťanská akademie, 1982.
- *Františkánské prameny II*. Český Těšín : Cor Jesu, 1994.
- *Humbertus Romanus*. Expositio magistri Humberti super constitutiones Fratrum Praedicatorum, Opera de vita regulari II, BERTHIER OP, J. (ed.), Rím : Marietti, 1956.
- *Kroniky doby Karla IV*. František Pražský: Kronika, Kniha III.- B, kap. III, Praha : Svoboda, 1987.
- *Legendy a kroniky uherské*. PRAŽÁK, R. (ed.), Praha : Vyšehrad, 1988.
- *Löcsei Krónikája I*. Hein, G. (ed.), Levoča : Reiss jozs. t. könyvnyomo intézete, 1910.
- *MOPH (Monumenta Ordinis fratrum praedicatorum historica) I*. Gerard de

- Frachet. Vitae Fratrum ordinis Praedicatorum. REICHERT OP, B. (ed.), Rím, 1896.
- *MOPH III. Acta capitulorum generalium Ordinis praedicatorum 1220–1303.* REICHERT OP, B. (ed.), Rím, 1898.
 - *MOPH XVI. Monumenta sancti patris nostri Dominici – Acta canonisationis, Libellus de principiis praedicatorum, Legendae Petri Ferrandi, Constantini Urbevetani, Humberti de Romanis.* LAURENT OP, M. (ed.), Rím, 1935.
 - *MOPH XXV. Monumenta diplomatica s. Dominici.* KOUDELKA OP, V. (ed.), Rím, 1966.
 - *MOPH XXVI. Miracula sancti Dominici mandato magistri Berengarii collecta, Petri Calo legendae sancti Dominici.* TUGWELL OP, S. (ed.), Rím, 1997.
 - *MOPH XXVII. Bernardi Guidonis scripta sancto Dominico.* TUGWELL OP, S. (ed.), Rím, 1998.
 - *O zemí Indijských pustošení a vylidňování zpráva nejstručnejší.* LAS CASAS OP, B., Praha : Lidová demokracie, 1954.
 - *Registrum litterarum fr. Raymundi de Vineis Capuani.* KAEPPELI OP, T. (ed.), Rím, 1937.
 - *Registrum litterarum fr. Thomae de vio Caietani OP magistri ordinis 1508-1513.* DE MEYER OP, A. (ed.), Rím, 1935.
 - *Scriptores Ordinis Praedicatorum I.* QUÉTIF, I., ECHARD, I. (ed.), Paríž, 1719.
 - *Životy bratří.* FRACHET OP, G., Praha : Krystal, 2004.

Literatúra

- ALCE OP, V., Documenti sul convento di San Domenico in Bologna dal 1221 al 1251. In *Archivium fratrum Praedicatorum*, XLII, Rím, 1972, s. 5–45.
- ANGENENDT, A., *Geschichte der Religiosität im Mittelalter*. Darmstadt : Primus Verlag, 2000².
- ANGENENDT, A., *Heilige und Reliquien : Die Geschichte ihres Kultes vom frühen Christentum bis zur Gegenwart*. Mnichov : C. H. Beck, 1997².
- Armut und Geschichte : Studien zur Geschichte der Bettelorden im Hohen und Späten Mittelalter*, BERG, D. (ed.), Münster : Butzon & Bercker, 2001.
- ARTERA, A. a kol., *Dějiny Španělska*. Praha : Lidové noviny, 1995.
- ASHLEY OP, B., *The Dominicans*. Collegeville : Glazier Book, 1990.
- ASZTALOS, M., Die theologische Fakultät von der Bibelexegese zur scholastischen Theologie. In *Geschichte der Universität in Europa*, RÜEGG, W. (ed.), Mnichov : C. H. Beck, 1993, s. 359–365.
- BALÁZS, C., Z., A domonkos rend konventjei a XIII. századi Magyarországon. In *Tanyítvány*, 2, 2001, s. 81–89.
- BALICS, L., *A római katolikus egyház története magyarországon*. II.2, Buda-pest : Kiadja a szent István társulát, 1890.
- BAUMGARTNER, J., Evangelisierung in indianischen Sprachen. In *Conquista und Evangelisation : 500 Jahre Orden in Lateinamerika*, SIEVENRICH SJ, M. (ed.), Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992, s. 313–347.
- BEDOUELLE OP, G., *Dominikus – von der Kraft des Wortes*. Graz : Verlag Styria, 1984.
- BEDOUELLE OP, G., *História cirkvi*. XIV, Prešov : Petra, 2005.
- BIERMANN OP, B., Die Anfänge der Dominikanertätigkeit in Neu – Spanien und Peru. In *Archivium fratrum praedicatorum*, XIII, Rím, 1943, s. 5–58.
- BIERMANN OP, B., Las Casas und Bartolomé de Carranza. In *Archivium fratrum praedicatorum*, XXXII, Rím, 1962, s. 339–353.
- BIERMANN OP, B., Lascasiana, unedierte Dokumente von fray Bartolomé de Las Casas. In *Archivium fratrum praedicatorum*, XXVII, Rím, 1957, s. 338–358.
- BITENCOURT, P., Bartolomé de Las Casas e a crítica ao mito da modernidade: As controvérsias de Valladolid. In *Estudos Leopoldenses*, (S. História vol. 3) 1, 1999, s. 43–65.
- BOOCKMANN, H., *Einführung in die Geschichte des Mittelalters*. Mnichov : C. H. Beck, 1996⁶.

- BOUCHET OP, J., R., Wizerunek świętego Dominika. In *Dominikanie – skice z dziejów zakonu*, BARBAJ OP, M. A. (ed.), Poznań : W drodze, 1986, s. 317–331.
- BROCCHIERI, M., Intelektuál. In *Středověký člověk a jeho svět*, LE GOFF, J. (ed.), Praha, 1999, s. 157–181.
- BROOKE, R., BROOKE, CH., *Popular Religion in the Middle Ages : Western Europe 1000–1300*. Lipsko : Thames and Hudson, 1984.
- BRTÁŇOVÁ, E., Stredoveká scholastická kázeň. Bratislava : Veda, 2000.
- CÁRDENAS SJ, E., Das königliche Patronat und Vikariat in den überseeischen Besitzungen Spaniens. In *Conquista und Evangelisation: 500 Jahre Orden in Lateinamerika*, SIEVENRICH SJ, M. (ed.), Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992, s. 147–165.
- CARRASCO, D., Náboženství Mezoameriky. Praha : Prostor, 1998.
- CSANKI, D., *Magyarország történelmi földrajza a hunyadiak korában I*. Budapest : Kiadja a magyar tudományos akadémia, 1890.
- ČERNUŠÁK OP, R., *Das dominikanische Studium Generale in Prag im 14. Jahrhundert und die Einflüsse der gleichzeitigen Gedankenströmen*. Príspevok prednesený na medzinárodnej konferencii o dejinách dominikánov v Ríme dňa 13. 9. 1996.
- ČERNUŠÁK, T., PROKOP, A., NĚMEC, D., *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha : Krystal OP, 2001.
- DAHAN, G., *L'exégèse chrétienne de la Bible en Occident médiéval XIIe - XVIe siècle*. Paríž : Cerf, 1999.
- DE FREITAS, C., Die „Geistliche Eroberung“, zwei Wege der Evangelisierung. In *Conquista und Evangelisation : 500 Jahre Orden in Lateinamerika*, SIEVENRICH SJ, M. (ed.), Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992, s. 35–58.
- Dejiny Slovenska (kol. autorov)*. Bratislava : AEP, 2000.
- Dejiny Trnavy*. ŠIMONČIČ, J. (ed.), Bratislava : Obzor, 1988.
- DEKAŃSKI, D., *Początki zakonu dominikanów prowincji polsko-czeskiej*. Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 1999.
- DELGADO, M., Las Casas vor Karl V. In *Archiv für Kulturgeschichte*, Band 84, Heft 2, 2000, s. 313–346.
- DENIFLE OP, H., EHRLE SJ, F., *Archiv für Litteratur und Kirchengeschichte des Mittelalters I*. Band I, Berlín, 1885.
- DENIFLE OP, H., Quellen zur Gelehrten-geschichte des Predigerordens im 13. und 14. Jahrhundert. In *Archiv für Literatur und Kirchengeschichte des Mittelalters*, Band II, Berlín, 1886.
- DENKSTEIN, V., Raně gotická architektura žebavých řádů v Čechách a na Moravě. In *Akord*, 2, 1938, s. 17–32.
- DE RIDDER – SYMOENS, H., Mobilität : Die mittelalterliche Reiselust. In *Ges-*

- chichte der Universität in Europa*, RÜEGG, W. (ed.), Mnichov : C. H. Beck, 1993. s. 255–275.
- DIETMAR, C., *Das mittelalterliche Köln*. Kolín : J. P. Bachem Verlag, 2004.
- DINZELBACHER, P., *Europa im Hochmittelalter 1050 – 1250 : Eine Kultur – und Mentalitätsgeschichte*. Darmstadt : Primus Verlag, 2003.
- DINZELBACHER, P., Mönchtum und Kultur im Mittelalter. In *Kulturgeschichte der christlichen Orden*, DINZELBACHER, P., HOGG, J. (edd.), Stuttgart : Kröner, 1997, s. 1–36.
- DÖRMANN, J., Poučení z dějin misií. In *Teologické texty*, roč. 3, č. 1, 1992, s. 8–10.
- DUBY, G., *Rok tisíc*. Praha : Argo, 2007.
- DUBY, G., *Umění a společnost ve středověku*. Praha : Paseka, 2002.
- DUCHOŇ, J., Úvahy o najstaršom územnom vývoji mesta Košíc. In *Historický časopis*, 3, 1991, s. 294–315.
- DUSSEL, E., *Die Geschichte der Kirche in Lateinamerika*. Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1988.
- DUSSEL, E., *Historia general de la Iglesia en América Latina*. Bd. I/1: Introducción general, Salamanca : Sígueme, 1983.
- DUSSEL, E., *Les évêques hispano-américains, défenseurs et évangélistes de l'indien 1504–1620*. Wiesbaden : Steiner, 1970.
- ECKHART Meister: *Die deutschen und lateinischen Werke* (Herausgegeben im Auftrag der Deutschen Forschungsgesellschaft). Predigten, DW I-III; Stuttgart: Kohlhammer, 1936.
- EGGENSPERGER OP, T., ENGEL OP, U., *Bartolomé de Las Casas*. Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992.
- EGGENSPERGER OP, T., *Der Einfluss des Thomas von Aquin auf das politische Denken des Bartolomé de Las Casas im Traktat „De imperatoria vel regia potestate“*. Münster : LIT Verlag, 2000.
- ENNEN, E., *Die europäische Stadt des Mittelalters*. Göttingen : Sammlung Vandenhoeck, 1978.
- ESTENSSORO, J., Les pouvoirs de la parole. La predication au Peru: de l'evangelisation a l' utopie, In *Annales*, volume 6, 1996, s. 1225–1257.
- FARMER, D., Hagiographie I. (Alte Kirche). In *Theologische Realenzyklopädie*, Band 14, Berlin, 1985, s. 351–364.
- FEDOR SJ, M., Ad vocem : metodológia. In *Dejiny a kultúra rehoľných komunit na Slovensku*. ŠIMONČIČ, J. (ed.), Trnava : Trnavská univerzita, 1994, s. 13–16.
- FEHÉR OP, M., *Dejiny dominikánskeho kláštora v Gelnici*. Rukopis, Košice, 1944.
- FEHÉR OP, M., *I domenicani di Casovia e l' Italia del quattrocento*. Budapešť, 1944.

- FEHÉR OP, M., *Rehoľníci košického dominikánskeho kláštora*. Rukopis, Košice, 1944.
- FERNÁNDEZ OP, I., Die „Goldene Zeit“ der ersten Missionierung Amerikas. In *Conquista und Evangelisation: 500 Jahre Orden in Lateinamerika*, SIEVENRICH SJ, M. (ed.), Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992, s. 99–118.
- FERRARIUS OP, Z., *De rebus Hungaricae provinciae Ordinis Praedicatorum*. Viedeň : Typis Matthaei Formicae, 1637.
- FINK, K., *Papstum und Kirche im abendländischen Mittelalter*. Mníchov : Bockmann Verlag, 1994.
- FRANK OP, I., Die Grundlegung des intellektuellen Profils des Predigerordens in seinen Anfängen. In *Rottenburger Jahrbuch für Kirchengeschichte*, Band 17, Rottenburg : Jan Thorbecke Verlag, 1998, s. 13–34.
- FRANK OP, I., *Franz von Assisi*. Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992.
- FRANK OP, I., Hausstudium und Universitätsstudium der Wiener Dominikaner bis 1500. In *Archiv für österreichische Geschichte*, Band 127, Viedeň, 1968.
- FRANK OP, I., *Kirchengeschichte des Mittelalters*. Düsseldorf : Patmos, 1990².
- FRANK OP, I., *Lexikon des Mönchtums und der Orden*. Stuttgart : Reclam, 2005.
- FRANK OP, I., Mendikanten. In *Handbuch der bayerischen Kirchengeschichte*, BRANDMÜLLER, W. (ed.), Mníchov : Eos Verlag, 1999, s. 557–575.
- FRANK OFM, S., *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha; Břevnov : Benediktinské arcidiakonství, 2003.
- GAJANO - BOESCH, S., Svatost. In *Encyklopedie středověku*, LE GOFF, J., SCHMITT, J., C. (edd.), Praha : Vyšehrad, 1999, s. 754–765.
- GIBELLINI, R., *Teológia XX. storočia*. Prešov : Verbum, 1999.
- GLEBA, G., *Klöster und Orden im Mittelalter*. Darmstadt : Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2002.
- GUREVIČ, A., Středověký kupec. In *Středověký člověk a jeho svět*, LE GOFF, J. (ed.), Praha, 1999, s. 209–240.
- GUTIÉRREZ OP, G., *Gott oder das Gold*. Freiburg im Breisgau : Herder, 1990.
- GYÖRFFY, G., *Az arpad-kori magyarország történeti foldrajza III*. Budapest : Akadémiai Kiadó, 1960¹ a 1963³.
- GYULAI, R., *Komárom vármegye és város történetéhez*. Komárom : Ziegler Károly Konyvnyomdája, 1890.
- HALAGA, O., *Počiatky Košic a zrod metropoly*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1992.
- HANA, G., Der Mauritius Hispanus in der Studienordnung der Pariser Universität aus dem Jahre 1215. In *Archiv für Kulturgeschichte*, Band 55, 1973, s. 325–365.
- HANULIAK, M., Rehoľníci s heslom Veritas. In *Historická revue*, 8, 1995, s. 6–7.

- HANUŠ, J., *Pozvání ke studiu církevních dějin*. Brno : CDK, 1999.
- HARMENING, D., *Fränkische Mirakelbücher : Quellen und Untersuchungen zur historischen Volkskunde und Geschichte der Volksfrömmigkeit*. Würzburg : Bischöfl. Ordinariatsarchiv, 1966.
- HARSÁNY, A., *A domonkos-rend Magyarországon a reformáció előtt*. Debrecín, 1938.
- HAUSBERGER, K., Hagiographie II. (Mittelalter). In *Theologische Realenzyklopädie*, Band 14, Berlin, 1985, s. 365–372.
- HEHRLEIN, Y., Mission und Macht. In *Walberberger Studien*, Band 16, Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992.
- HEIM, M., *Einführung in die Kirchengeschichte*. Mnichov : C. H. Beck, 2000.
- HINNEBUSCH OP, W., *Kleine Geschichte des Dominikanerordens*. Lipsko : Benno Verlag, 2004.
- HINNEBUSCH OP, W., *The History of the Dominican Order I*. New York : Staten Island, 1965.
- HINNEBUSCH OP, W., *The History of the Dominican Order II*. New York : Staten Island, 1973.
- HLÚŠEK, R., Španielska zámorská expanzia na prelome 15. a 16. storočia podľa Codexu Bratislaviensis. In *Španielsko a Stredná Európa : Minulosť a prítomnosť vzájomných vzťahov*, SZÁRAZ, P. (ed.), Bratislava : UK, 2004, s. 34–39.
- HORVÁTH, S., *A szent Domonkos-rend a multjából és jelenéből*. Budapešť, 1916.
- HOYER OP, W., *Jordan von Sachsen: Von den Anfängen des Predigerordens*. Lipsko : Benno Verlag, 2002.
- HÖFFNER, J., *Kolonialismus und Evangelium*. Trevír : Paulinus Verlag, 1972³.
- HUNČAGA OP, G., Vlastné dominikánske štúdium v 13. a 14. storočí. In *Viera a život*, roč. XII, č. 4, 2002, s. 358–369.
- ILLANES, L., SARANYANA, J., *Historia teologii*. Krakov : Wydawnictwo M, 1997.
- JAKUBIČKA, D., Příchod prvních dominikánů do naší vlasti. In *Pamětní spis k sedmistyletému založení Řádu kazatelského 1216–1916*, Praha : V. Kotrba, 1916, s. 24–38.
- JANKOVIČ, V., Dominikánsky kostol a kláštor v Banskej Štiavnici a jeho najbližšie okolie. In *Vlastivedný časopis*, 14, 1965, s. 127–132.
- JANKOVIČ, V., Zánik dominikánskych kláštorov na Slovensku v 16. storočí. In *Dejiny a kultúra rehoľných komunit na Slovensku*, ŠIMONČIČ, J. (ed.), Trnava : Trnavská univerzita, 1994, s. 213–223.
- JEDIN, H., *Handbuch der Kirchengeschichte*. Digitale Bibliothek, Band 35 (CD-ROM), Berlin : Directmedia Publishing, 2000.
- JEDIN, H., *Malé dejiny koncilů*. Praha : Zvon, 1990.
- JURÍKOVÁ, E., Pôsobenie Rehole kazateľov a panien svätého Dominika v Trnave podľa Notície Mateja Bela v konfrontácii s historickou skutočnosťou. In

- Sambucus* – práce z klasickej filológie, latinskej medievalistiky a neolatinistiky, Trnava : FF TU, 2005, s. 101–121.
- Kadlec, J., *Přehled českých církevních dějin I*. Řím : Zvon, 1987.
- KADLEC, J., Řeholní generální studia při Karlově univerzitě v době předhusitské. In *Acta Universitatis Carolinae-Historia Universitatis Carolinae Pragensis*, 7, 1966, s. 63–108.
- KACHELMANN, J., *Das alter und die Schicksale des ungarischen, zunächst schemnitzer Bergbanes*. Bratislava : Druck von C. F. Wigand, 1870.
- KACHELMANN, J., *Geschichte der ungarischen Bergstadte und ihrer Umgebung. I*. Banská Štiavnica : Franz Lorber, 1855.
- KARÁCSONYI, J., *Magyarország egyháztörténete főbb vonásaiban*. Velký Varadín : A. M. Tud. Akadémia, 1906.
- KENNY, A., *Tomáš Akvinský*. Praha : Oikúmené, 1993.
- KIELAR OP, P., Powstanie dominikańskiego studium generalnego w Krakowie. In *Studia nad historia Dominikanow w Polsce 1222–1972*, tom. I, KŁOCZOWSKI, J. (ed.), Varšava : W drodze, 1975, s. 334–356.
- KIELAR OP, P., Studia nad kultura szkolna i intelektualna dominikanow prowincii polskiej w średniowieczu. In *Studia nad historia Dominikanow w Polsce 1222–1972*, tom. I, KŁOCZOWSKI, J. (ed.), Varšava : W drodze, 1975, s. 271–306.
- KLAUSER, R., Zur Entwicklung des Heiligsprechungsverfahrens bis zum 13. Jahrhundert. In *Zeitschrift der Savigny : Stiftung für Rechtsgeschichte : Kanonistische Abteilung*, 71, 1954, s. 85–101.
- KŁOCZOWSKI, J., *Dominikanie na Śląsku w XIII. wieku*. Lublin : Towarzystwo naukowe, 1956.
- KŁOCZOWSKI, J., Dominikanie w środkowo-wschodniej Europie i ich kultura intelektualna oraz pastoralna w wiekach średnich. In *Dominikanie w środkowej Europie w XIII.-XV. wieku : Studia nad historią dominikanów w Polsce*, tom. III, KŁOCZOWSKI, J., SPIEŻ OP, J., A., (edd.), Poznań : W drodze, 2002, s. 153–172.
- KŁOCZOWSKI, J., *Wspólnoty chrześcijańskie w tworzącej się Europie*. Poznań : W drodze, 2003.
- KŁOCZOWSKI, J., Zakon braci kaznodziejow w Polsce 1222–1972. In *Studia nad historia Dominikanow w Polsce 1222–1972*, tom. I, KŁOCZOWSKI, J. (ed.), Varšava : W drodze, 1975, s. 19–139.
- KOHLER, A., *Vorlesungen im Sommersemester 2000/01 : Globalisierung II*, Philosophische Fakultät der Wiener Universität, 8. júna 2001.
- KONETZKE, R., Christentum und Conquista im spanischen Amerika. In *Saeculum*, Band 23, Mnichov, 1972, s. 59–73.
- KOPECKÝ, J., Tradice a její žánrová modifikace. In *Speculum medii aevi*, JIROUŠKOVÁ, L. (ed.), Praha : KLP, 1998, s. 70–84.

- KOROLEC, J., Studium generalne dominikanów klasztoru świętej Trójcy w Krakowie. In *Dominikanie w środkowej Europie w XIII.-XV. wieku: Studia nad historią dominikanów w Polsce*, tom. III, KŁOCZOWSKI, J., SPIEŻ OP, J., A., (edd.), Poznań : W drodze, 2002, s. 173–186.
- KOUDELKA OP, V., *Dominik – zvěstování Božího slova*. Tišnov : Sursum, 1992.
- KOUDELKA OP, V., Karlova univerzita a dominikáni. In *Filosofická revue*, 16, 1948, s. 82–91.
- KOUDELKA OP, V., Zur Geschichte der böhmischen Dominikanerprovinz im Mittelalter I. In *Archivium fratrum Praedicatorum*, XXV, Řím, 1955, s. 75–99.
- KOUDELKA OP, V., Zur Geschichte der böhmischen Dominikanerprovinz im Mittelalter II. In *Archivium fratrum Praedicatorum*, XXVI, Řím, 1956, s. 127–160.
- KRASÍČ OP, S., *Congregatio Ragusina OP 1487–1550*. Řím, 1972.
- KUBÍKOVÁ, J., *Křesťanská misie v 16.–18. století*. Brno : L. Marek, 2001.
- KUTTNER, S., La réserve papale du droit de canonisation. In *Revue d'histoire du droit français et étranger*, 17, 1938, s. 171–228.
- LANG OP, R., *Die Dominikanerkirche zu Friesach*. Klagenfurt : Verlag Carinthia, 1960.
- LAWRENCE, H., *Dějiny středověkého mnišství*. Praha : CDK, 2002.
- LE BRAS, G., *Histoire de l'église depuis les origines jusqu'à nos jours*. tom. 12, Institutions ecclésiastiques de la Chrétienté médiévale – livre I, Paříž : Bloud & Gay, 1959.
- LEGNER, A., *Reliquien in Kunst und Kult zwischen Antike und Aufklärung*. Darmstadt : Wissenschaftl. Buchgesellschaft, 1995.
- LE GOFF, J., *Kultura středověké Evropy*. Praha : Odeon, 1991.
- LE GOFF, J., Město. In *Encyklopedie středověku*, LE GOFF, J., SCHMITT, J. C. (edd.), Praha : Vyšehrad, 1999, s. 378–391.
- LE GOFF, J., *Intelektuálové ve středověku*. Praha : Karolinum, 1999.
- LE GOFF, J., *Peníze a život*. Praha : Argo, 2005.
- LE GOFF, J., *Středověká imaginace*. Praha : Argo, 1998.
- LE GOFF, J., Středověký člověk. In *Středověký člověk a jeho svět*, LE GOFF, J. (ed.), Praha, 1999, s. 9–37.
- LE GOFF, J., *Svatý František*. Praha : Vyšehrad, 2004.
- LE GOFF, J., *Život v znamení historie – rozhovory s Marcom Heuronom*. Bratislava : Kalligram, 2003.
- LOHRUM OP, M., Die Dominikaner : Geschichtliche Entwicklung. In *Kulturgeschichte der christlichen Orden*, DINZELBACHER, P., HOGG, L. (edd.), Stuttgart : Kröner, 1997, s. 117–142.
- LÖHR OP, G., *Die kölnen Dominikanerschule vom 14. bis zum 16. Jahrhundert*. Freiburg : Verlag der Paulusdruckerei, 1946.

- LÓPEZ OP, S., SENNER OP, W., Francisco de Vitoria und das amerikanische Problem. In *Conquista und Evangelisation : 500 Jahre Orden in Lateinamerika*, SIEVENRICH SJ, M. (ed.), Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992, s. 119–146.
- MALINA, B., *Dějiny římského breviáře*. Praha : Vyšehrad, 1939.
- MANSELLI, R., *La religion populaire au moyen âge : Problèmes de méthode et d'histoire*. Paris : Librairie J. Vrin, 1975.
- MARSINA, R., Banskoštiavnické mestské a banské právo. In *Banské mestá na Slovensku*, MARSINA, R. (ed.), Martin : Osveta, 1990, s. 13–35.
- MARSINA, R., Správy dominikána brata Juliána o starých Maďaroch a Tatároch z rokov 1237 a 1238. In *Itineraria Posoniensia*, FRIMMOVÁ, E., KLECKER, E. (edd.), Bratislava : SAV, 2005, s. 63–74.
- MARSINA, R., Vývoj ideálov svätosti a ich typy. In *Svätec a jeho funkcie v spoločnosti I*, KOŽIAK, R., NEMEŠ, J. (edd.), Bratislava : Chronos, 2006, s. 175–186.
- MEIER, J., Die Orden in Lateinamerika. In *Conquista und Evangelisation : 500 Jahre Orden in Lateinamerika*, SIEVENRICH SJ, M. (ed.), Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992, s. 13–34.
- MELNÍKOVÁ, M., Habent sua fata litterae. In *Slovenská archivistika*, 2, 1993, s. 59–68.
- MELNÍKOVÁ, M., Nové poznatky o dejinách košických dominikánov. In *Dejiny a kultúra rehoľných komunít na Slovensku*, ŠIMONČIČ, J. (ed.), Trnava : Trnavská univerzita, 1994, s. 193–198.
- MENCL, V., Gotická architektúra Košíc. In *Vlastivedný časopis*, 1, 1966, s. 3–10.
- MENCL, V., *Středověká města na Slovensku*. Bratislava : Učená společnost Šafaříkova, 1938.
- MENZEL, M., Predigt und Geschichte. In *Beihefte zum Archiv für Kulturgeschichte*, Kolín : Böhlau Verlag, 1998.
- MICCOLI, G., Mniši. In *Středověký člověk a jeho svět*, LE GOFF, J. (ed.), Praha : Vyšehrad, 1999, s. 39–67.
- MISKOVŠZKY, V., Kassa város közepépkori építészeti emlékei. In *A felszömagyarországi múzeum – egylet első évkönyve*, Košice, 1887, s. 1–12.
- MORÁN, B., *El envío de misioneros a América durante la época española*. Salamanca : Universidad Pontificia, 1977.
- NEBEL, R., Missionskatechismen. In *Conquista und Evangelisation: 500 Jahre Orden in Lateinamerika*, SIEVENRICH SJ, M. (ed.), Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992, s. 242–270.
- OBERSTE, J., *Der Kreuzug gegen die Albigenser*. Berlin : Primus Verlag, 2003.
- OHLEK, N., *Cestování ve středověku*. Jihlava : H & H, 2003.
- ONDRUŠ SJ, R., Kontroverzný jubileum. In *Viera a život*, roč. 3, č. 3, 1993, s. 40–53.
- ORIŠKO, Š., Prvé stredoveké stavby žobravých reholí na Slovensku. In *Pamiatky*

- a múzeá, 1, 2004, s. 15–22.
- PFEIFFER, M., *A domonkosrend magyar zárdáinak vázlatos története*. Košice : Nyomatott a „Szent Erzsébet“ – Nyomda r. t. nál, 1917.
- PFEIFFER, N., *Die ungarische Dominikanerordenprovinz von ihrer Gründung 1221 bis zur Tatarenverwüstung 1241-1242*. Zürich : Verlag von Gebr. Leemann & Co., 1913.
- PIEPER, J., *Thomas von Aquin*. Mnichov : Kösel Verlag, 1990.
- PRAŽÁK, R., *Legény a kroniky uherské*. Praha : Vyšehrad, 1988.
- RADELJ OP, P., *La première Université en Europe du sud-est a été fondée il y a six cents ans-le Studium generale des dominicains croates à Zadar (1396–1807)*. Príspevok prednesený na medzinárodnej konferencii o dejinách dominikánov v Ríme dňa 14. 9. 1996.
- RICARD, R., *La conquête spirituelle du Mexique*. Paríž : Institut d'ethnologie, 1933.
- ROMHÁNYI, B., *Kolostorok és társaskáptalanok a középkori Magyarországon*. Budapešť : Pytheas, 2000.
- ROSSIAUD, J., Měšťan a život ve městě. In *Středověký člověk a jeho svět*, LE GOFF, J. (ed.), Praha, 1999, s. 123–155
- ROYAL, R., Kolumbovo zapomenuté dědictví. In *Proglas : revue pro politiku a kulturu*, roč. 3, č. 10, 1992, s. 11–19.
- RUPP, J., *Magyarország helyrajzi története II*. Pešť : Eggenberger Ferdinánd Akad. Könyvtárusnál, 1870¹ a 1872².
- RUTTKAY, A., SLIVKA, M., Cirkevné inštitúcie a ich úloha v sídliskovom a hospodárskom vývoji Slovenska v stredoveku. In *Archaeologica historica*, 10, 1985, s. 333–355.
- SABÓL, E., *Z dejín kódexov a miniatúr na Slovensku*. Martin : Matica Slovenská, 1955.
- SEGEŠ, V., Čas, priestor a mobilita v stredoveku. In *Historický časopis*, 4, 2003, s. 695–706.
- SEGL, P., Dominikaner und Inquisition. In *Praedicatores Inquisitores I. – Dissertationes historicae*, XXIX, Rím : Istituto storico domenicano, 2004, s. 211–248.
- SCHEEBEN OP, H., *Der heilige Dominikus*. Freiburg : Herder, 1927.
- SCHEEBEN OP, H., *Jordan der Sachse*. Vechta in Oldenburg : Albertus Magnus Verlag, 1937.
- SCHENKLUHN, W., *Architektur der Bettelorden : Die Baukunst der Dominikaner und Franziskaner in Europa*. Darmstadt : Primus Verlag, 2000.
- SCHENKLUHN, W., *Ordines Studentes : Aspekte zur Kirchenarchitektur der Dominikaner und Franziskaner im 13. Jahrhundert*. Berlín : Gebr. Mann Verlag, 1985.
- SCHENKLUHN, W., Zum Verhältnis von Heligungsprechung und Kirchenbau im 13. Jahrhundert. In *Hagiographie und Kunst*, KERSCHER, G. (ed.), Berlín :

- Dietrich Reimer Verlag, 1993, s. 301–314.
- SIEVENRICH SJ, M., Anfänge prophetischer Theologie. In *Conquista und Evangelisation : 500 Jahre Orden in Lateinamerika*, SIEVENRICH SJ, M. (ed.), Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992, s. 77–98.
- SIEVENRICH SJ, M., Obráčení Bartoloměje de Las Casas. In *Teologické texty*, roč. 3, č. 1, 1992, s. 37–38.
- SIEGWART OP, J., Origine et symbolisme de l'habit blanc des Dominicaines. In *Vie Dominicaine*, XXII, n. 5, 1962, s. 83–128.
- SLIVKA, M., Locus amoenus v procese zakladania a výstavby stredovekých kláštorov. In *Studia archeologica slovacae medievalia I*, Bratislava, 1998, s. 59–70.
- SLIVKA, M., Mendikantské rehole v mestotvorom procese na Slovensku. In *Archaeologica historica*, 25, 2000, s. 267–277.
- SOKOL, J., *Mistr Eckhart a středověká mystika*. Praha : Zvon, 1993.
- SOPKO, J., O najstarších kódexoch so vzťahmi k územiu Slovenska. In *Slovenská archivistika*, 21, 1986, s. 50–59.
- SPIEŽ OP, J., Friesach na trasie podrózy św. Jacka i jego hagiografia. In *Colloquia medievalia Pragensia* 3, Historia monastica I, Praha : CMS AV ČR, 2005, s. 255–266.
- SPUNAR, P., Středověké školství a knihovny. In *Kultura středověku*, SPUNAR, P. (ed.), Praha : Academia, 1995, s. 77–97.
- SUESS, P., Bekehrungsauftrag und Conquista. In *Conquista und Evangelisation : 500 Jahre Orden in Lateinamerika*, SIEVENRICH SJ, M. (ed.), Mainz : Matthias Grünewald Verlag, 1992, s. 201–222.
- Súpis pamiatok na Slovensku I*. Bratislava : Obzor, 1967.
- SVATOŠ, M., Akademická peregrinace a cesty za vzděláním. In *Cesty a cestování v živote a spoločnosti*, Sborník příspěvků z konference konané 6.–8. září 1994 v Ústí nad Labem : Acta Universitatis Purkynianae philosophica et historica II, 1995, s. 241–248.
- SZYMA, M., Kościół i klasztor dominikanów w Krakowie. In *Ars vetus et nova*, tom. XV, Krakov : Universitas, 2004.
- ŠANJEK OP, F., Blaženi Augustin Kažotič. In *Croatia christiana periodica* III, n. 4, Záhreb, 1979, s. 133–154.
- ŠPIRKO, J., *Cirkevné dejiny s osobitým zretelom na vývin cirkevných dejín Slovenska I*. Turčiansky sv. Martin : Neografia, 1943.
- TORELL OP, J., P., *Magister Thomas : Leben und Werk des Thomas von Aquin*. Freiburg; Bazilei; Viedeň : Herder, 1995.
- TŘEŠTÍK, D., Translace a kanonizace svatého Václava Boleslavem I. In *Světcí a jejich kult ve středověku*, Sborník Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy, Dějiny umění – historie IV, Praha : Nakladatelství Tomáš Halama, 2006, s. 325–344.

- TUGWELL OP, S., *Early dominicans*. New York : Paulist Press, 1982.
- TUGWELL OP, S., Notes on the Life of St. Dominic I. In *Archivium fratrum Praedicatorum*, LXV, 1995, s. 53–57 a 64–80.
- TUGWELL OP, S., Spiritualita dominikánov. In *Dominikánska spiritualita*, ENGEL OP, U. (ed.), Košice : Viena, 2001, s. 75–89.
- URBANOVÁ, N., Z nových poznatkov o stredovekom meste. In *Pamiatky a múzeá*, 3, 1996, s. 2–5.
- VAUCHES, A., Svätec. In *Středověký člověk a jeho svět*, LE GOFF, J. (ed.), Praha : Vyšehrad, 1999, s. 263–290.
- VENCKO, J., *Dejiny štíavnického opátstva na Spiši*. Ružomberok : Kníhtlačiarsky a nakladateľský spolok učenej spoločnosti, 1927.
- VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství I: Od prapočátků po svatého Jana Zlatoústého*. Praha; Břevnov : Benediktinské arcidiecéze, 2006.
- VERGER, J., *Les universités au Moyen Age*. Paríž : Quadrige/Puf, 1999.
- VICAIRE OP, H., *Dominik i jego Bracia Kaznodzieje*. Poznaň : W drodze, 1985.
- VICAIRE OP, H., *Histoire de saint Dominique I*. Paríž : Cerf, 1957.
- VICAIRE OP, H., *Histoire de saint Dominique II*. Paríž : Cerf, 1957.
- VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*. Praha : Libri, 1997.
- VOLKMAR, CH., O dlouhé cestě k účtě : Kanonizační řízení Benna Míšeňského 1499–1523. In *Světcí a jejich kult ve středověku*, Sborník Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy, Dějiny umění – historie IV, Praha : Nakladatelství Tomáš Halama, 2006, s. 385–398.
- WALZ OP, A., *Compendium historiae Ordinis praedicatorum*. Řím : Pontificium Athenaeum Angelicum, 1948.
- WENZEL, G., *Magyarország bányászatanak kritikai története*. Budapešť : Akadémia könyvkiadó – hivatala, 1880.
- WOLF, G., Kanonizační řízení v současnosti. In *Světcí a jejich kult ve středověku*, Sborník Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy, Dějiny umění – historie IV, Praha : Nakladatelství Tomáš Halama, 2006, s. 109–122.
- WRIEDT, M., Kirche und Kolonien in der frühen Neuzeit. In *Saeculum*, Band 44, Mníchov, 1993, s. 220–242.
- ZAWADZKA, K., Biblioteka we Wrocławiu (1226–1810). In *Studia nad historią Dominikanów w Polsce 1222–1972*, tom. II, KŁOCZOWSKI, J. (ed.), Varšava : W drodze, 1975, s. 289–389.
- ZERNEN, M., Hereze. In *Encyklopedie středověku*, LE GOFF, J., SCHMITT, J. C. (edd.), Praha : Vyšehrad, 1999, s. 181–194.
- ZWETTLER, O., Historická geografie světa I. Evropa (5.–17. století). Brno : Masarykova Univerzita, 1992.

Summary

The present set of studies on the history of the Dominicans explores in its chapters and subchapters chosen thematic areas which are connected to important parts of the history of the Dominican order. The seemingly heterogeneous material points to the fact that all these areas of historical research were for the contemporary witnesses parts of broader societal changes which they initiated or co-shaped with their ideas. It is a material which attempts to elucidate the motives which prompted persons and institutions to take stances that had concrete historical impact on the Order of Preachers.

In the case of the first chapter relevant secondary literature and the interpretation of sources were utilised, and to a lesser extent the sources themselves, as the chapter chronologically covers a much wider historical period than the other chapters. For this reason it has at times compilatory character with elements of generalization, summarization and synthesis. It points out that in several aspects the period of the late Middle Ages brought about profound changes. Economy and trade were boosting, cities were formed, national languages and nation states experienced significant development; it was a period of intellectual revival. Many of these societal changes affected ecclesial institutions too. Western Christianity witnessed the process of strengthening of the papal authority, the University of Paris was created, scholastic philosophy was blossoming and the Fourth Lateran Council became the most important Church assembly of the whole of the Middle Ages. Alongside these changes a process was slowly maturing which ultimately led to the constitution of a new form of life in the monastic practice. Mendicant orders (*ordo mendicatum*) were founded, from among which especially the Order of Friars Minor (*Ordo fratrum minorum* – Franciscans) and the Order of Preachers (*Ordo praedicatorum* – Dominicans) greatly influenced the contemporary monastic tradition. The Dominicans gave up the traditional monastic element of *stabilitas loci* and instead adopted the *vita apostolica*. They enriched the monastic experience of the Christian West with new notions, such as permanent intellectual formation, academic peregrination, cosmopolitanism resulting from their mode of central administration and Constitutions with elements of horizontal equity. The Order was spreading fast, gaining more and more adherents, which led to the canonization of its founder. The subchapters of this chapter depict in more detail the creation, development, expansion and significance of the Order.

The second chapter elaborates on a specific feature of the religious life of the studying Dominicans – the academic peregrination. This phenomenon

was closely connected to the education within the Order, which was organised by the Constitutions. *Peregrinatio academica* between universities, houses of general studies and other levels of contemporary educational institutions became a specific expression of mobility and occupied an important place among the observances of the Dominicans. The most talented individuals spent much of their time travelling and the network of Dominican monasteries became a map of different kinds of schools. A great variety of doctors, masters, bachelors, lectors and students travelled between the schools and gave proof for the fact that what was looked upon with disdain in the old monastic tradition, namely the knowledge of the world, became for the members of the Order of Preachers their *labora*.

The third chapter focusses on the issue of a historical reconstruction of the picture of a saint and its function in the society. At first, it presents various trends and tendencies which influenced the notion of sanctity in the Middle Ages up until the canonization processes led by the Roman curia in the 13th century in accordance with the full power of the papal authority – *reservatio papalis* and *plenitudo potestatis*. The rest of the chapter explores the preparations and course of the process of canonization of St. Dominic, the founder of the Order of Preachers, on the basis of the Acts of his canonization – *Acta canonisationis Sancti Dominici*. Also the rebuilding of the Church of St. Nicholas in Bologna – which affected the entire process – is discussed in some detail. In order to present a more systematic analysis, this part of the chapter examines the canonization according to its four stages: *petitio*, *translatio*, *informatio* and *publicatio*, taking into account the similarities and differences between the canonization of St. Dominic and that of his contemporary, St. Francis of Assisi. The author further elucidates the mode of production of hagiographic and historiographic literature of Dominican provenance in connection with the person of St. Dominic and its influence on the establishing of Dominic's liturgical cult. At last, an interpretation based on the assembled facts suggests why the Dominicans attempted to canonize their founder first twelve years after his death and what reasons might have caused such a delay.

In the chapter on the activities of the Dominicans in the New World the author explores the trends and tendencies that had a significant effect on the Christianization of Central and South America in the examined period. This concerns primarily the close link between the *conquista* and the so-called *spiritual conquest* (*conquista pacifica*, *la conquête spirituelle*, *geistliche Eroberung*), i.e. Christian mission as such. The chapter outlines the creation and development of legal norms and institutions of the Spanish Crown (*Casa de contratación*, *Consejo de Indias*, etc.) whose set was known as the Right of Patronage and points out the dependence of the mission on the Spanish Crown which re-

sulted from this development. Furthermore, certain concepts and realities are explained (*encomienda*, *repartimiento*, *requerimiento*) which are important for understanding the situation in which the Spanish mission found itself, together with some procedures and methods applied by the missionaries. A greater part of the text elaborates on the role of the Dominicans and in particular on their efforts directed at the recognition of the rights of the native inhabitants since their arrival in 1510 into the second half of the 16th century. The struggle against institutional oppression and the oppression by colonists in different periods is described with reference to the actions of important individuals (Antonio de Montesinos, Bernardino de Minaya, Bartolomeo de Las Casas, etc.) and groups. The description focusses on the efforts aimed at the creation of legal norms (Laws of Burgos, Valladolid and New Laws), the promulgation of the papal bull, „*Sublimis Deus*“ and the establishment of the so-called communities of free Indians (*Los pueblos de liberos Indios*). An emphasis is placed on the ambiguity of the activities of the missionaries and religious, especially Dominicans, as well as their inner disputes. The author analyses also the Valladolid debate between Juan Ginés de Sepúlveda and Bartolomeo de Las Casas, which he considers one of the most important debates that were ever conducted in Europe on the essence of man and the cultures of the Third World, both with the arguments based on natural reason, as well as in the light of Christian faith. The final part presents a brief balance of the activity of the Dominicans in the framework of the Christian mission in Central and South America together with the circumstances which led to the end of the so-called Golden Age in Spanish American colonies. For a better orientation of the reader the chapter includes maps and tables with statistical and chronological data.

Zoznam obrázkov, máp a tabuliek

Príloha 1. Plán ideálneho cisterciáckeho kláštora, pôdorys dominikánskeho kláštora Santa Maria Novella vo Florencii a rekonštrukcia cieľ v San Domenico v Bologni podľa Alceho. Repro: SCHENKLUHN, W., *Architektur der Bettelorden: Die Baukunst der Dominikaner und Franziskaner in Europa*. Darmstadt : Primus Verlag, 2000, s. 231, 234 a 237.

Príloha 2. Toulouse, kostol sv. Jakuba, rekonštrukcia prvej stavby podľa Sundta a San Domenico v Bologni, pôdorys a nárys pôvodného kostola podľa Schenkluhna. Repro: Tamže, s. 53 a 34.

Príloha 3. Dominikáni v roku 1303. Repro: LE GOFF, J., *Kultura stredovekej Evropy*. Praha : Odeon, 1991, s. 106.

Príloha 4. Františkáni okolo roku 1344. Repro: Tamže, s. 108.

Príloha 5. Sieť dominikánskych kláštorov v Európe okolo roku 1300 podľa Seibta. Repro: SEIBT, F., *Glanz und Elend des Mittelalters*. Berlin : Jobst Siedler Verlag, 1987, s. 276.

Príloha 6. Sieť františkánskych kláštorov v Európe okolo roku 1300 podľa Seibta. Repro: Tamže, s. 277.

Príloha 7. Rehoľné domy mendikantov na Slovensku podľa Slivku. Repro: SLIVKA, M., Etablovanie rehoľných komunít v mestskom prostredí na Slovensku. In *Klasztor w społeczeństwie średniowiecznym i nowożytnym*, LENARTOWICZ, A., DERWICH, M. (edd.), Wrocław; Opole : Larhcor, 2000, s. 87.

Príloha 8. Prieštorská rekonštrukcia dominikánskeho kláštora v Trnave a pôvodný areál dominikánskeho kláštora v Banskej Štiavnici z jezuitskeho obdobia podľa Jankoviča. Repro: Tamže, s. 86 a 91.

Príloha 9. Dominikánsky kláštor v Košiciach a pôdorys stredovekých Košíc. Repro: Tamže, s. 84–85.

Príloha 10. Dominikánske konventy v uhorskej provincii v 13. storočí podľa zoznamu Bernarda Guidonia z roku 1303. Repro: BALÁZS, Z., A domonkos rend konventjei a XIII. századi magyarországon. In *Tanítvány – a magyar domonkos lapja*, BERTALAN OP, B. (ed.), Budapešť 2001, s. 95.

Príloha 11. Rozšírenie dominikánov do roku 1303 spolu s generálnymi štúdiami rehole. Repro: SCHENKLUHN, W., *Architektur der Bettelorden: Die Baukunst der Dominikaner und Franziskaner in Europa*, príloha.

Príloha 12. Rozšírenie františkánov okolo roku 1300 so sídlami kustódií a provincií. Repro: Tamže.

Príloha 13. Príchod niektorých reholí do Ameriky s názvami a dátumami založenia provincií. Repro: DUSSEL, E., *Historia general de la Iglesia en América Latina*. Bd. I/1: Introducción general, Salamanca : Sígueme, 1983, s. 554.

Príloha 14. Počet misijných expedícií jednotlivých zainteresovaných reholí medzi rokmi 1493 a 1822 a počet vyslaných misionárov z týchto rádov v tom istom období. Repro : BORGES, M., *El envío de misioneros a América durante la época española*. Salamanca : Universidad Pontificia, 1977, s. 536–537.

Príloha 15. Počet vyslaných misionárov medzi rokmi 1542 a 1573 podľa reholnej príslušnosti a cieľovej krajiny. Repro: RAMOS, D. a kol., *Francisco de Vitoria y la escuela de Salamanca: La ética en la conquista de América*. Madrid : AISECA, 1984, s. 335.

Príloha 16. Územie Verapaz. Repro: MEIER, J., *Zeuge einer befreienden Kirche, Bartolomé de las Casas*. Leutesdorf : Johannes – Verlag, 1988, s. 36.

Príloha 17. Cirkevná organizácia v 16. a 17. storočí. Repro: REINHARD, W., *Geschichte der europäischen Expansion*. Bd.2, Die neue Welt, Stuttgart; Berlín : Fischer Weltgeschichte, 1985, s. 78.

Príloha 18. Obyvateľstvo v španielskej Amerike v rokoch 1570 a 1650. Repro: VICENS, J., *Historia de España y America*. Bd. 3, Barcelona, 1971, s. 402 a 505.

PRÍLOHY